

Budapest, 1908. március 7.

5. szám.

NÉPNEVELŐK LAPJA

A MAGYAR TANÍTÓK OTTHONÁNAK
TANÜGYI, TÁRSADALMI LAPJA

NEGYVENHARMADIK ÉVFOLYAM

SZERKESZTI

HAVAS ISTVÁN

BUDAPEST, 1908

NEUWALD ILLÉS UTÓDAI KÖNYVNYOMDÁJA

Szerkesztőség: Budapest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.

TARTALOM.

A gyermek esztetikai érdeklődése. Nagy László. — A tanító élete. * *
— A kísérleti pedagógiának gyakorlati értéke. (III.) *Pintér* Zsigmond. —
Mazurek Pál. *Gondos* József. — Egyesületek: Felolvasás az Otthonban. Vas.
— Irodalom: 1848 emlékezete. Flórenci tragédia. Ünnepi Daloskönyv. Komárom
vármegye monografiája stb. — Tanügyi, társadalmi élet: A tanítónokról. Hogy
lett Gárdonyi Géza író? Polgárok hálája. Hirdetések (a borítékon).

A Magyar Tanítók Otthona célja, hogy a székesfővárosban működő tanítók közt a kartársi érzületet fejlessze, erkölcsi, társadalmi és anyagi érdekeiket előmozdítsa; nemkülönben, hogy a fővárosi tanítók és tisztviselők között az érintkezést és természetes közös érdekeket ápolja. Célja, hogy mind a fővárosban, mind a vidéken működő tanítószervezeteket s a közoktatás egyéb munkásságait és barátait egy olyan intézményben egyesítse, mely szellemi és anyagi erejénél fogva képes legyen a magyar népoktatásügy fejlesztésének és felvirágoztatásának hathatós tényezőjévé válni.

A fővárosi tagok évi tagdíja: 20 korona, a vidékieké: 8 korona, mely tagsági díj fejében a *Népnevelők Lapja* is jár.

Elnökség: Elnök-igazgató: *Barca* Albin, székesfőv. igazgató-tanító, anyági elnök: *Nagy* László, tanítóképzői igazgató, gazdasági elnök: *Faller* Jenő székesfővárosi tanító.

Titkár: *Kalász* Benedek, székesfőv. tanító.

Jegyzők: *Gondos* József, *Kindlovics* Pál és *Rózsa* Ignác székesfőv. tanítók

Könyvtáros: *Tóth* Kurucz János, szfőv. tanító. Könyvt. órák: minden pénteken 4–6.

A M. T. Otthona helyisége: *VIII. ker., József-körut 8. sz. alatt van.*

A *Népnevelők Lapja* a M. T. Otthonának a kiadásában és tulajdonában jelenik meg. Hivatalos közlönye ezenkívül a M. Tanítók Országos Bizottságának és a Budapesti Hivatalos Tanítótestületnek.

Előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, mely összeget a M. T. Otthona címére és helyiségeibe (József-körut 8. sz. alá) kell küldeni.

A székesfőv. községi iskolák igazgatói és vezetői a t. Tanács 7656/1903 VII. számú engedélye alapján az előlegből fizethetnek elő a *Népnevelők Lapjára*.

* * *

Dolgozótársaink, akik írói munkásságukkal támogatni fogják a *Népnevelők Lapját*: *Barca* Albin, *Barna* Jakab, *Bardócz* Pál, *Bajza* Margit, *Bély* Mihály, *Bursics* Ernő, *Csáky* Elek, *Csillai* Kálmán, *Dorogsághy* Dénesné, *Ember* János, *Erődi* Ernő, *Freund* Vilma, *Faller* Jenő, *Farkas* Irén, *Garam* Jenőné, *Gozsdu* Mária, *Gerley* Széver, *Gondos* József, *Hajnal* Adolf, *Havas* Mihály, *Hittig* Lajos, *Ilosvai* Lajos Károly, *Jablonkay* Géza dr., *Jeny* József, *Kapy* Rezső, *Kemény* Simon, *Kéméndy* Rezső, *Kalász* Benedek, *Kindlovics* Pál, *Kiss* Béla, *Kiss* Ildebert, *Koncsek* Lajos, *Kubinyi* József, *Leviczky* Aladár, *Lissák* Kálmán, *Mócsy* László, *Móra* István, *Moussong* Géza, *Nagy* Lajos, *Nagy* László, *Nádas* Kálmán, *Perényi* Lajos, *Pintér* Zsigmond, *Révhegyi* Iván, *Ronts* István, *R. O.*, *Rózsa* Ignác, *Szabó* Dezső, *Sántha* Lajos, *Schön* József, *Senyei* Ferenc, *Simon* Lajos, *Sóltész* Kálmán, *Sretvizer* Lajos, *Sturcz* György, *Szabó* Kálmán, *Szabó* Viktor dr., *Száva* János, *Székely* Károly, *Sziklás* Adolf, *Szöke* István, *Velösy* Lipót, *Viola* Lajos, *Wehner* Gyula József, *Weszely* Ödön dr.

Közgyűlés. A „Budapesti Tanítók Segítő-Egyesülete“ 1908. évi március 21-én d. u. 5 órakor, Budapesten, a Magyar Tanítók Otthona“ nagytermében (VIII. ker. József-körút 8. sz. 1. em.) tartandó XLIV. rendes évi közgyűlésére az egyesület tagjait tisztelettel meghívjuk. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Pénztáros jelentése. 4. Számvizsgálók jelentése. 5. Költségvetés betérjesztése. 6. Választások. 7. Esetleges indítványok. *Sántha Lajos* elnök, *Barca Albin* titkár.

EREDETI
SINGER
VARROGÉP

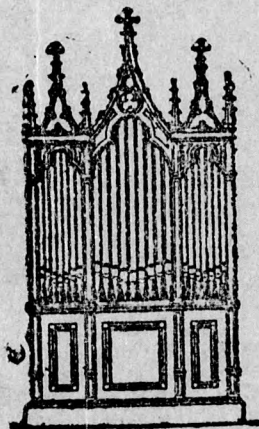
Ezen cégtáblán
ismerhetők fel
azon üzletek,

amelyekben
egyedül árusít-
tatnak eredeti
SINGER varró-
gépek.

SINGER Co. VARRÓGÉP RÉSZV. TARS.

ÓRSZÁGH SÁNDOR

cs. és kir. udv. szállító * orgona- és harmonium-gyáros
RÁKOS-PALOTA (Budapest mellett).

Az 1885. évi kiállításon „nagy díszoklevéllel“ és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon arany éremmel kintüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. Készít kellemes és tömörhangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább, mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több orgona lett megrendelve és elkészítve.

Árjegyzék és részletes tervek kívánatra díjmentesen küldetük.

Ezernél föbb kiváló orvos és tanár ajánlja!
 1904. St. LOUIS GRAND PRIX.
 Külföldi utazáson kérjen mindenütt Szt.-Lukácsfürdői
KRISTÁLY-ÁSVÁNYVIZET!

szénsavval telített ásványvize hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. Hathatós szomjcsillapító. — Vidékre és külföldre fuvardíjmentes szállítás. — Kérjen árjegyzet. — Szénsavtelítés-nélküli töltés is rendelhető, mely hasonló enyhesége folytán pótolja a francia Evian és St. Galmier vizeket.

Szt. Lukácsfürdő Kútvállalat, Budán.

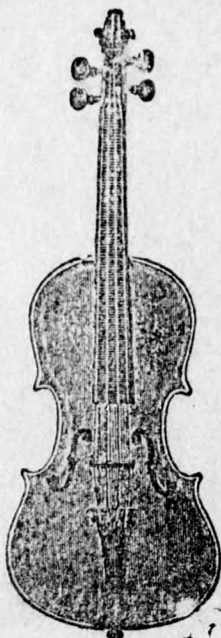
Orgona-Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros, a m. kir. zeneakadémia, színházak, művészek stb. szállítója

ső magyar, villamos erőre berendezett, hangszergyár
 Budapest, II. ker.,
 Lánchid-utca 5. szám.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett. Specialista vonós hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka, beleillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó gerenda 4 frt. Kezeség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyári raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes soló hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 30 frtól feljebb.

Arjegyzék minden egyes hangszerről külön kívánatra bérmentve küldetik.

Kivitel nagyban és kicsinyben

Szerkesztő üzenetei.

Héczey Nándor, szfv. tanító. Megkaptuk nyílt levelét, melyben feltárja a VII. ker. kör közgyűlésén Trájtler Károlynak, az ön állítása szerint: a valószínűségnek meg nem felelő vádjait, melyekkel épp a köri ügyek mezején tett jó szolgálatait illette. Szánálatunkra azonban, nem közölhetjük sorait, mert a személyeskedést kizártuk lapunk keretéből. Kijelentjük, hogy láttuk ajánlott levelét is, melyben Trájtler úrtól a vádaskodó forrás megnevezését kéri, amelyre, mint a nyílt levélben megjegyzi, nem kapott megnyugtató választ mind ez ideig. Mi azt hisszük, hogy a válasz csak késik, mert ahogy mi ismerjük, lehetetlennek tartjuk, hogy Trájtler úr adós maradjon vele, hiszen a félreértést kiegyenlíteni: közös kötelességünk. Meglesz az is, majd meglátja!

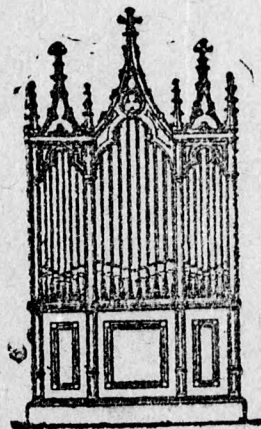
Ezen cégtáblán
Ismerhetők fel
azon üzletek,

amelyekben
egyedül árusít-
tatnak eredeti
SINGER varró-
gépek.

— SINGER Co. VARRÓGÉP RÉSZV. TÁRS. —

ŐRSZÁGH SÁNDOR

es. és kir. udv. szállító * orgona- és harmonium-gyáros
RÁKOS-PALOTA (Budapest mellett).

Az 1885. évi kiállításon „nagy díszoklevéllel” és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon arany éremmel kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. Készít kellemes és tömörhangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább, mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több orgona lett megrendelve és elkészítve.

Árjegyzék és részletes tervek kívánatra díjmentesen küldetnek.

Ezernél föbb kiváló orvos és fanár ajánlja!

1904. St. LOUIS GRAND PRIX.

Külföldi utazáson kérjen mindenütt Szt.-Lukácsfürdői

KRISTÁLY-ÁSVÁNYVIZET!

szénsavval telített ásványvize hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. Hathatós szomjesillapító. — Vidékre és külföldre fuvardíjmentes szállítás. — Kérjen árjegyzést. — Szénsavtelítés-nélküli töltés is rendelhető, mely hasonló enyhesége folytán pótolja a francia Evian és St. Galmier vizeket.

Szt. Lukácsfürdő Kútállalat Budán.

Orgona-Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros, a m. kir. zenekadémiá, színházak, művészek stb. szállítója

ső magyar, villamos erőre berendezett, hangszergyár
Budapest, II. ker.,

Lánchíd-utca 5. szám.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett. Specialista vonós hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó-gerenda

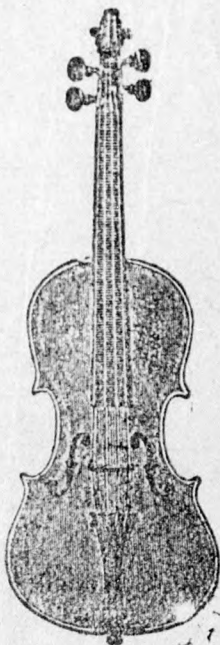
mely által bármely hegedű, gordonka, beleillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó gerenda 4 frt. Kezeség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyári raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárógató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes soló hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 30 frttől fejtsebb.

Árjegyzék minden egyes hangszerről külön kívánatra bementve küldetlik.

Kivitel nagyban és kicsinyben

Márciusi emlékfüzetet fog kiadni a M. T. Otthona. A szép és rendkívül tartalmas füzetnek 20 fillérre tervezik az árát, mely összesen olyan szellemi kincshez, ama nagy idők oly lelkes tájékoztatójához jut a gyermek és felnőtt egyaránt, hogy ebben a tekintetben csak örömmel kell ezt a pedagógusokhoz méltó vállalkozást üdvözlőnk. Terjedelme három nyomtatott ívet ad, s lesz benne, szavalmány, beszéd, több hangjegyes énekdarab s a márciusi események szép elmesélése. A füzetet *Kalász Benedek*, az Otthon titkára állította össze Nagy László és Havas István közreműködésével. Ha tisztra jövedelme lesz a nemes, hazafias célú vállalkozásnak, azt az Otthon irodalmi alapjának gyarapítására fordítják.

Az Otthon új lakásba megy ez évi májustól kezdve. Ez idő szerinti működésében a feldarabolt s meg nem felelő lakás is rendkívül bénítja. Nagyon kérjük a fővárosi tanitóságot, hogy ezekben a nehéz időkben ne hagyják magára az egyesület vezetőségét s akinek eszméje, terve, vagy bármilyen segítősege van az Otthon számára: az jelenjen meg vele s értékesítse a közre nézve. Aki megfelelő helyiséget tud ajánlani, értesítse erről az Otthon elnökét. Szóval: ébredni, tenni, tenni. Egyesült erővel mi még tudnánk egy hozzánk méltó nagy *szabad* egyesületet teremteni! Most válik el majd!

Két pályázat. A Mária Dorothea-egyesület elnöksége ez évi március 1-én lejáró két pályázatot hirdet. I. Egyet 100 azaz száz korona segítség elnyerésére Budapest székesfőváros szolgálatában lévő vagy volt egy oly tanítónő vagy óvónő javára, aki beteg és szűk anyagi helyzetben van. A pályázó bélyegtelen folyamodványát ez évi március 1-ig intézi a M. D. egyesület elnöksége címére: Budapest, VIII., Orczy-út 6. sz. alá (a Tanítónők Otthonába). A pályázó mellékletekben bizonyítja székesfőv. szolgálatát, súlyos betegségét, szűk anyagi helyzetét, 20 k. járuléka befizetésének tényét és idejét. Későn érkezett és kellően fel nem szerelt folyamodványt az elnökség nem vesz tekintetbe. Másodikat a Péterfy-tanítványok alapítványának 2478 kor. tőkéje után 1908. év március 18-án esedékes évi kamat élvezésére hirdeti. Az alapító levél értelmében: „Az alapítvány segítségét csak olyan nő-folyamodó nyerheti el és pedig vallásra, nemzetiségre, korra és tanulmányainak minőségére és tartamára, vagy állására való tekintet nélkül (akár különben is tagja a Mária Dorothea egyesületnek, akár nem), aki az alábbi intézetek egyikében, nevezetesen: a) a m. kir. állami Erzsébet Nőiskolában. b) az országos kisdédóvó egyesület képző-intézetében (Szegényház-tér) c) a Fröbel-féle nőegyesület kisdédóvó képző-intézetében (Bajza u), végül d) a m. kir. állami mintarajz-tanoda és rajztanárképző-intézetében mint rendes vagy vendéglátogató növendék Péterfy Sándor tanárnak tanítványa volt és ezt hiteles bizonyítványokkal igazolja. Az elaggott, munkaképtelen anyagi szükségben szenvedő tanítványok előnyben részesítendőek. A bélyegtelen folyamodványokat 1908. év. március 1-ig kell beküldeni a Mária Dorothea egyesület elnökségéhez címezve (Budapest, VIII., Orczy-ut 6. sz. alá.)

EREDETI
SINGER
VARRÓGÉPEK

SINGER Co. VARRÓGÉP RÉSZV. TÁRS.

Ezen cégtáblán ismerhetők fel azon üzletek, amelyekben egyedül árúsítatnak eredeti SINGER varrógépek.

A Segítőegyesület új alapszabályait már jóvá hagyta a belügyminiszter ; a tagfelvétel ezután tehát csak orvosi bizonyítvány alapján történhetik. Az egyesület igazg. tanácsa úgy oldotta meg ezt a kérdést, hogy hivatalos orvost választott, aki a felvételi ivre fogja rávezetni a véleményét. Erre a tisztségre sikerült megnyernie Szabó Sándort, a tiszti főorvos helyettesét, kinek jó hírneve, szeretetreméltó egyénisége szintén előmozdítani fogja az egyesület áldásos céljait. — Az újevi megváltások is beérkeztek már, amivel ismét gyarapodnak jótékony alapjaink. A gyűjtők közül lehetetlen meg nem emlékeznünk Hajnal Adolf szakfelügyelőről, aki most is, mint évek hosszú sora óta mindig, megint a legjelentékenyebb összeggel: 1132 koronával szerepel. A segítségre szoruló szegényeknek minél több ilyen lelkes jótévőt kívánunk!

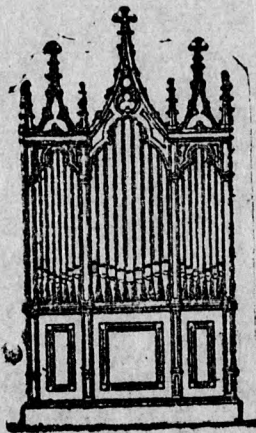
Szórakoznak a szegény kis inasok. A VIII. ker. Práter-utcai községi Iparos-tanulók Ifjusági Egyesülete és a Kedélyes Ifjak Társasága 1908. január 26-án délután 3 órakor kedélyes délutánt tart, melyen előadják az *Egérke* című kis vígjátékot s több dallal és szavalattal szórakoztatják a hallgatóságot. A multság élén Tanos Sándor igazgatóval az ipariskolai tanári kar áll. Igazán csak helyeselni tudjuk, hogy az Iparosiskolai ifjuságot ilyen nemesebb szórakozásra irányítja a Práter-utcai tantestület. Belépő-díj nincs. A műsor ára 50 fillér.

Halálozások. Sándor Péter kartársunkat gyász érte a minap, amennyiben édes anyja id. Sándor Istvánné elköltözött az élők sorából. — Ugyancsak e hó folyamán halt meg bánkfalvai Antalffy Anna székesfővárosi tanítónő is, akit kiterjedt rokonság s kollegái gyászolnak. — Kneif Ödönné szfővárosi tanítónő pedig édesatyját: Kovásznai Kováts Lőrinc, nyug. belügyminiszteri titkárt, vesztette el e hó 15-én.

A Magyar Tanítók Turista Egyesülete február 2-án tanulmányi kirándulást rendez a m. kir földtani intézet (Stefánia-ut) megtekintésére, szakzerű magyarázatot Liffa Aurel dr. geologus ad. Találkozás 9-kor délelőtt az Aréna-uti fiúiskolában. Vezető: Gyuris Géza.

ORSZÁGH SÁNDOR

cs. és kir. udv. szállító * orgona- és harmonium-gyáros
RÁKOS-PALOTA (Budapest mellett).

Az 1885. évi kiállításon „nagy díszoklevéllel“ és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon arany éremmel kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. Készít kellemes és főmörhangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább, mint az, hogy a gyar alapítása óta 400-nál több orgona lett megrendelve és elkészítve.

Árjegyzék és részletes tervek kívánatra díjmentesen küldetnek.

Ezernél több kiváló orvos és tanár ajánlja!
 1904. St. LOUIS GRAND PRIX.
 Külföldi utazáson kérjen mindenütt Szt.-Lukácsfürdői
KRISTÁLY-ÁSVÁNYVIZET!

szénsavval telített ásványvize hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. Hathatós szomjcsillapító. — Vidékre és külföldre fuvardíjmentes szállítás. — Kérjen árjegyzet. — Szénsavtelítés-nélküli töltés is rendelhető, mely hasonló enyhesége folytán pótolja a francia Evian és St. Galmier vizeket.

Szt. Lukácsfürdői Kutvállalat Budán.

Orgona-Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővárazsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros, a m. kir. zeneakadémia, színházak, művészek stb. szállítója

ső magyar, villamos erőre berendezett, hangszergyár
 Budapest, II. ker.,

Lánchíd-utca 5. szám.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és féltetlen szolid árak mellett.

Specialista vonós hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó-gerenda

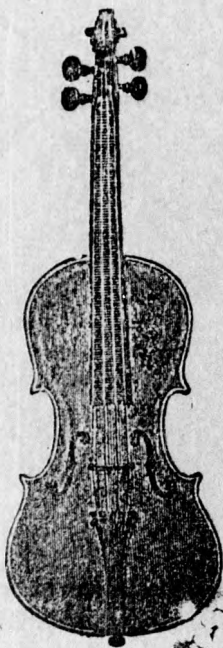
mely által bármely hegedű, gordonka, beleillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó gerenda 4 frt. Kezeség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyári raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes soló hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 30 frittől feljebb.

Árjegyzék minden egyes hangszerről külön kívánatra bérmentve küldetik.

Kivitel nagyban és kicsinyben.

NÉPNEVELŐK LAPJA

TANÜGYI, TÁRSADALMI LAP.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK SZOMBATON.

Kiadótulajdonos: a MAGYAR TANÍTÓK OTTHONA
Budapest, VIII., József-körút 8. sz. alatt.

Előfizetési ár: egy évre 12 korona,
melyet a kiadótulajdonos címére kell küldeni.

A szerkesztő lakása:

Bpest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.

A lapot illető minden szellemi közleményt,
cserepéldányt ide kell küldeni.

Felelős szerkesztő: HAVAS ISTVÁN

A gyermek esztetikai érdeklődése.

Irta: Nagy László.

(Folytatás.)

A leányoknak legfeltűnőbb foglalkozása volt a kirándulásokon a virággyűjtés, amelyet mohó szenvedéllyel űztek. Azonban csakis a feltűnő színű, a piros, sárga, kék vagy élénk ibolya színű vagy a cifra alakú virágokat szedték. Ellenben mesterséggel is alig lehetett érdeklődésöket a biológiai szempontból igen érdekes, de szerény külsejű homokpusztai növények számára lekötni. A fákkal is keveset törődtek. Érdeklődésük annyira egyoldalú volt, hogy a szép növényeknek is csak a virágjára ügyeltek, de levézetöket, szárukat figyelmen kívül hagyták. Az ökörfarkkórónak csak sárga virágfüzérét tépdesték, igen érdekes levézetére nem ügyeltek. A kecskerágónak szép gyümölcsét mohón tépdesték, de mikor egy kecskerágó levelet mutattam nekik, azt nem ismerték meg. E tények mind azon állítás mellett szólnak, hogy e tevékenységek vezérlő motivuma nem az objektív, hanem az esztetikai érdeklődés volt.

A gyermek esztetikai érdeklődésének helyes megítélése végezté rá kell mutatnunk a gyermeki elme szintetikai tevékenységének fejlettségére, minélfogva a gyermek a *nagyarányú természeti szép tárgyaknak inkább a részletei iránt érdeklődik, mint az egész iránt.* A nagyarányú szépben a részleteknek egymásra hatását, az egészre vonatkozását nem látják meg. A nagyobb téri egységeket nem képesek oly egységesen felfogni, hogy az egészről esztetikai érzélem keletkezzék bennök; azoknak csak a részleteiben gyönyörködnek. A gyermek esztetikai érdeklődésének ez a tökéletlensége onnan származik, hogy a gyermeki elme analízáló ereje rendszeren gyorsabban fejlődik ki, mint összefoglaló, szintetikai képessége.

Egyik kiránduláson a fiukat egy hegyre vezettem, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik a gödöllői erdős fensíkra. Lehet onnan

látni a fensik egész hegykoszorúját, az isaszegi, aszódi, a távolabbi váci és nógrádi hegyeket, sőt a messze távolban a Mátra néhány kéklő csúcsát is és a közvetlen közelben be lehet látni a szép babati völgybe. A fiúk közömbösen haladtak tovább a hegytetőn anélkül, hogy a vidékre egyetlen megjegyzést tettek volna. Mikor figyelmüket rátereltem a kilátásra, akkor is csak egyes részletek érdekelték őket, pl. a síkon legelő tehéncsorda, a ménes, továbbá a vidék egyes pontjai, az ő lakóházuk, a rendes kiránduló helyeik. A kilátás szépsége nem hatotta meg őket.

A leányokat is elvezettem ugyane helyre s érthető kíváncsisággal vártam a hatást. Az eredmény ugyanaz lett azzal a különbséggel, hogy a leányok magatartása még korlátoltabb volt. A hegytetőre érve, ők sem méltatták figyelmükre a kilátást, hanem — tovább is a nyíló virágok után futkostak. Nem csekély erőfeszítésbe került, hogy figyelmüket a kilátásra tereljem. Ekkor is csupán egy 15 éves leány kiáltotta el magát: „Jaj de szép!” A többieket a kilátás egyáltalán nem hatotta meg, annak csak egyetlen pontja, a lakóházuk, iránt érdeklődtek.

Nem tartom fölöslegesnek megjegyezni, hogy az esztetikai érdeklődésnek ez a tökéletlensége, mint egyéb fejlődéstani jelenségek is, lényegesen nem a kortól, hanem az intelligenciától függenek. Egy korához képest igen intelligens 11 éves fiút Gödöllőn az előbbihez hasonló szép vidékre elveztettem, s tapasztaltam, hogy a vidékben tudott gyönyörködni, sőt ceruzát és papirost kért tőlem, hogy azt lerajzolhassa.

Hogy a természeti tárgyaknak a *színe, fénye, vagy alakja* vagy *mozgása* iránt érdeklődnek-e jobban a gyermekek, azt bizonyossággal eldönteni nem lehetett. Úgy látszott mégis, hogy a gyermekekre közvetlenebb hatással volt a szín és fény s az alak inkább csak a behatóbb megismerés után fejtette ki esztetikai hatását.

11 éves unokaöcsém valamely virágnak alaki szépsége iránt csak akkor kezdett lelkesedni, mikor a virágot részletesen megismertettem vele. Ez történt a kankalinnal (*Primula veris*) és a tavaszi hériccsel (*Adonis vernalis*).

Hogy a szín és fény közvetlenül, az alak pedig csak a színek által közvetítve hoz létre érdeklődést, ez a tétel egyáltalán nem általános, mert gyakran előfordul, hogy a szép tárgyak alakja közvetlenül is leköti az érdeklődést, akkor, amikor az alak vonalai inkább szembetűnők, mint a színek.

A leánygyermekek a kecskerágónak a papsapkához hasonló, szép formákból összetett gyümölcsöt még éretlen korában látták meg először, amikor igénytelen, halaványzöld színénél fogva egyáltalán nem tűnhetett fel. Mégis szép alakját gyönyörködve nézegették és halomra szedték e gyümölcsöt.

A tárgyak élénk *mozgása*, mint a pillangók és szitakötők röpködése, nem annyira az esztetikai érzelem megindítására szolgált, mint csupán fokozására.

A gyermekek esztetikai érdeklődése *objektív szemléletek származtatására* igen alkalmas. Az esztetikai érzelmek ezen hatása abból a közeli viszonyból magyarázható, amelyben az esztetikai érdeklődés az objektív érzékleti érdeklődésekhez áll. Az esztetikai érdeklődés az ő tartalmának objektív elemekben való gazdagságára nézve az összes érzelmek között a legközelebb áll az objektív érzékleti érdeklődésekhez. Kifejezhetnénk e sajátságot így: az esztetikai érzelem a legobjektívabb érzelem, mert a külső érzéletek hatásából származik. Éz az oka, hogy az esztetikai érdeklődésből gazdagon származnak objektív szemléletek.

A kecskerágó gyümölcse objektív szemléleteket közvetlenül támasztott a leányokban: alakját a papsapkához hasonlították, azután felboncolták és megvizsgálták a belsejét. A gyermekben az objektív elemek erejénél fogva öntudatos szemléleti tevékenység keletkezett, amelynek célja a tárgy objektív megismerése volt. A folyamat ezen részében már logikai képzetkapcsolatok szerepeltek.

A máktok átmetszetének csillag alakú rajza szintén közvetlenül támasztott szemléleteket: a csillag alakú rajzot megfigyelték s a kávédarálóhoz hasonlították.

Ezzel szemben az igen erős esztetikai érzelemből nem a megismerésre törő objektív belső cselekvés, hanem valamely külső tevékenység fakad.

Például a lepkék közvetlenül nem objektív szemléleteket, hanem igen élénk tevékenységet támasztottak. Ennek oka az erős esztetikai érdeklődés volt, amelyet az igen élénk mozgások ingereiből származó erős érzelem fokozott.

A leányokban a virágoknak igen élénk szinhatása szintén külső tevékenységet váltott ki, a letépdessett virágokból csokrot kötöttek. A kecskerágó gyümölcseiből és a vackorból pedig gyöngyfüzéreket készítettek.

Az esztetikai érzelmeknek objektív szemléleteket keltő hatását igen fontosnak kell tartanunk, különösen *a téri szemléletek* származásában.

Tudjuk, hogy a gyermekekben a tárgyaknak leginkább csak a mozgásai keltenek érdeklődést, a téri sajátságok alig. Azonban az esztetikai érdeklődések a térbeli tulajdonságokból, az alakból, színből, fényből éppen úgy származnak, mint az ingerek időbeli kapcsolataiból. Az esztetikai érdeklődések az ő tartalmuk ezen sokoldalúságánál fogva alkalmasak arra, hogy a gyermek figyelmét a tárgyak térbeli sajátságai felé tereljék. Valóban tapasztaltam, hogy amennyiben a tárgyak térbeli tulajdonságaiknál, alakjuknál, helyzetöknél, színöknél fogva támasztottak a gyermekekben érdeklődéseket, ezek eredete mind az esztetikai érdeklődésekre volt visszavezethető. Ezért az esztetikai érdeklődésnek fontosságát a téri szemléletek szerzésében eléggé méltányolnunk alig lehet. (Vége köv.)

A tanító élete.

Irta: * * *

Talán egy kasztbeli ember sem eszik olyan nehéz kenyeret, mint Plátó kétlábu állatjának az a fajtája, akit tanítónak hívnak. És ez nemcsak a jelenben van így, hanem így volt a múltban is. Talán még ugyabban. Hiszen régen meg van írva, hogy: quem dii odere, paedagogum fecere. Ezt pedig bizonyosan nem irták az emberek bolondságból. Nemcsak a dercés kenyere keserű a tanítónak, hanem ami más ember fiának gyönyört okoz, a munkája is tele van vekszálással, ide-oda lökdöséssel, ezerféle bosszantással. Munkájában sohase azt keresik, ami jó, ami értékes. Sohase jó szándékát, szorgalmát, becsületet, odaadó fáradságát méltatják, hanem mindég azt, hogy mi a tanításában a hiba. Mintha bizony volna olyan emberi munka, ami hiba nélkül lenne. Hiszen az is régen meg van írva, hogy: Homo sum, humani nihil a me alienum puto. Régen irták ezt is. Régen mondogatják ezt is. De úgy látszik, az emberek mai napig sem értették meg.

Ime egy példa. Tudjuk, hogy már jó Környei bátyánk könyvében is meg volt az a jelige, hogy a malom víz nélkül, az iskola fegyelem nélkül nem ér semmit. Ez a két itélet mindkét tagozatában igaz. Mert hát valamint a vízi malomban víz nélkül őrlni, úgy az iskolában fegyelem nélkül tanítani nem lehet. Tehát fegyelemnek okvetlenül kell lenni. Igen ám, de ahol nagy a fegyelem, ott azt mondják rá, hogy nem jó, mert nagyon is katonás. A tanító ennél fogva a másik évben a kantárszárát kissé tágabbra ereszti. De ez se tetszik, mert laza. Mit csináljon a tanító? Egyik évben a laza fegyelmeztetést leteszi, a másikban felveszi. Leteszi, felveszi, leteszi, felveszi, éppen úgy, mint a királyok az inget. Hát nem borzasztó ezeket végig szenvedni. Mi azt hisszük, hogy ilyen zaklatott élet mellett a vasalóban való ülés valóságos paradicsomi gyönyör.

Más. Fogalmazásról van szó. Az egyik kritizáló azt mondja, hogy a fogalmazást a leirási, a másik, hogy az elbeszélési formán kell kezdeni. Erről a témáról ebben a vonatkozásában sokat lehetne beszélni. De mivel nem tartozik ide, csak egy skiccet vetünk róla. Szerintünk mindegyik forma alkalmas, csak kellően elő legyen készítve. Az elbeszélési forma mellett szól az abban lévő mozzanatoknak cselekvés és időbeli kapcsolata. A leirási forma mellett az a közvetlen intuíció, amely a lélekben mindig biztosabb nyomot hagy, mint az abstrakció. Nos az egyik kritizáló ezt, a másik amant tartja célra vezetőbbnek. Természetesen követeli is. Mit tesz a szegény tanító? Az egyik évben a leirást felveszi, a másikban pedig leteszi. Leteszi, felveszi. Egyszóval utánozza a királyi ingváltozásokat.

Szemléltetés és elvadás a számtanban. A tanító szemléltetés és elvonat. A kritikus azt mondja, hogy a tanítás első fokain mindég szemléltessünk és az abstrakciókba sohase tévelyedjünk. A követ-

kező esztendőben ekképpen ilyen módon is folyik a tanítás. Ámde sorsát senki el nem kerülheti. Jön egy más kritikus. A tanítót éppen szemléletlen kapja. Természetesen menten kifogásolja is. Mert hát mit is érne az élet a kritikusnak kritika nélkül. A tanító mit tegyen? A szemléltetést az egyik évben leteszi, a másikban felveszi. Leteszi, felveszi, mint a királyok az inget. Pedig hát a tanítónak van igaza. Mert a számtanításnál első a szemléltetés, aztán az elvonás, végre a gyakorlati alkalmazás. Miért? Mert a tanítás nemcsak a szemléletek megalkotására szolgál, hanem a gondolkodásra is, exclusive vevén pedig a dolgot: itt még a gyakorlati életre is. Mivel pedig a puszta szemlélet nemgondolkodás, azért az abstrakciókba is bele kell mennünk. Mert a materiális és formális képzésnek csakis így tehetünk eleget. De hát mit csináljon a szegény tanító? Szorultságában váltogatja tanítási eljárását leteszi, felveszi, éppennyugy mint a királyok szokták az inget.

Előállás, hátulállás, járkálás. Még jó Ember Jánosunk mondotta, hogy a tanítónak tanítás közben mindég egy helyen kell állania. Ennek a felfogásnak a helyességét mindenki átlátja, aki tanító. Az állás ugyanis nyugalom. Nyugalma a léleknek a testnek. Munkánkat jól csak nyugalommal végezhetvén el rendesen, azért tanítás közben a tanítónak állania kell. De a gyermekek figyelmének lekötése végett is szükséges ez a nyugalom. Mert a nyugalom a gyermekek testében és lelkében is átplántálódás folytán hasonló lelki és testi tüneteket idéz elő. Ami már egyrésze a figyelemnek. Ámde azt is tudja minden jóra való tanító, hogy bizonyos tárgyaknál, mondjuk a számolás írásbeli alakjánál jobb hátul állni, mint elől, mert amaz jobban biztosítja a figyelmet. Lélektani oka ennek pedig az, hogy a gyermekek nem kísérhetik figyelemmel a tanítót: a figyelmetlenségre alkalmat nem vehetnek. Az egyik kritikus azt, a másik amazt kifogásolja. Mit csináljon a szegény tanító? Alá s fel sétál. Akkor pedig ezért éri a megrovási kaland.

Ime ilyen aprólékos, szőrszálhasogató, megjegyzéseknek van kitéve a tanító. Aztán még mondja valaki, hogy nem gyönyörűség ez az élet.

A kísérleti pedagógia gyakorlati értéke.

Irta: *Pintér Zsigmond.*

(Folytatás.)

III. *Didaktikai rész.* Megállapítottuk a kísérleti pedagógiának előbbrehaladását az eddig vallott pedagógiai elmélettel szemben. Minthogy a didaktikai rész általánosságban a tanítási eljárásnak tana, tehát jelen feladatunk a szűkebb értelemben vett tanításnak tudományos alapvetése lesz. Nagyon természetes, hogy mindenkör figyelemmel vagyunk a tanításnak főfeladatára: a nevelésre.

Ki kell tehát fejtenünk, hogyan vizsgálja a tanítás célját, anyagát és eredményét?

A tanításnál megkülönböztetjük: a tanítónak tanítási eljárását és methodikai rendszerekben követett menetét, amelyek ezekre az eljárásokra meg vannak állapítva. Ez a tanítás methodikája. Megkülönböztetjük a tanítvány viszonyát az alkalmazott rendszerhez. Ez a gyermek foglalkoztatási módszereknek ismertetése. És megkülönböztetjük végre a tanítás organizálását, a tananyag kiválasztását, a taneszközök használati módját és helyét az egyes osztályok és iskolanemek szerint. Mindezeknél első sorban azt vesszük figyelembe, hogyan hatnak a tanítvány lelkiületére, felfogási képességére, szellemi fejlődésére. Így egyesítve a tanítás feladatát, meghatároztuk a didaktika mibenállását. Az experimentális didaktika pedig most tovább viszi a pedagógiát, midőn az egyes tárgyra alkalmazza a gyermek munkálkodását a teljesített munka analizálásával és keresi azokat a feladatokat, amelyekben a gyermek a kitűzött tanítási célt a legteljesebben és egyéniségéhez mérve, a legmegfelelőbbben éri el. Még pedig tekintetbe véve a fejlődés fokozatát és az egyéni lehetőséget. Amikor az experimentális didaktika keresi a módot, hogyan érheti el a gyermek a kitűzött iskolai feladatot az olvasás, írás, számolás, fogalmazás stb. tárgyakban: akkor egyszersmind határoz az illető tantárgyak tanítási módszerének értéke felől is. Meg kell vizsgálnunk módszerünk hatását már azért is, nehogy tisztán az eredmény feltüntetésére törekedjünk, hanem, hogy lássuk: milyen módon és mennyi könnyebbséggel juthatunk az eredményre. Csakis így fokozhatjuk a gyermekek szellemi képességeit. Azért nemcsak a materiális képzést akarjuk előmozdítani, hanem a formálisat is, hogy megvethessük alapját az életben megkívántató ismereteknek elsajátíthatására, ami nem tűr hézagokat, ugrásokat, hanem fokozatos haladást kíván.

A kísérleti didaktikában tehát két főelv van: a szintetikus materiális, midőn tisztán az elért eredmény anyagát vizsgáljuk és analitikus formális, midőn azt a módot és eljárást kutatom, melynek segítségével az eredményt elértem. Miután ez az utóbbi magyarázza meg az egyes methodusok hatását: ez a fontosabb. És itt ütközünk leginkább abba a nehézségbe, hogy az ilyenmű vizsgálódások a tömegtanításban nem ellenőrizhetők olyan szigorúan, mint az egyedtanításban. Ezen a nehézségen azzal segít Meumann, hogy igen sok példát hoz fel az egyedeknél végzett kísérletekből és ezeket általánosítván, alkalmazza az eljárást a tömegoktatásban is. Egymásután tárgyalja az egyes tantárgyak didaktikáját. Mind-egyiknél rövid történelmi áttekintést nyújt az illető tárgy methodikájának kialakulásáról. Ezzel bizonyítani akarja, hogy nem teljesen eltérő utakon halad, nem indul ki egészen más irányból, hanem továbbfejleszti azt, amit már a régi didaktikusok is szem előtt tartottak. Megoldásra akarja vinni azokat a problémákat, amik már régóta foglalkoztatták a tanítókat. Mert az ilyenmű kísérletek már

előbb is fel-felbukkantak és így a mai kísérleti didaktikának előfutárjaként tekinthetők.

Lássuk a *beszéd- és értelemgyakorlatok* tantárgyának feldolgozását Meumann elvei szerint.

Ismeretes, hogy e tárgynál kétféle irány alakult ki. Azoknak véleménye, kik e tárgy anyagát külön tantárgyként kezelik, és azoké, kik a beszéd és értelemgyakorlati methodusnak tartják, hogyan kell a tanítás anyagát a gyermekeknek hozzáférhetővé tenni szemléleti alapon, és velük a fogalmakat elsajátíttatni. Nem akarok kitérni Comenius, Locke, Basedow, Salzman, Rousseau ily irányú munkálkodásaira; eléggé ismertek. A 19. században Pestalozzi, Fröbel és Herbart vitték be igen helyesen, a szemlélet principiumát tanításukba oly annyira, hogy ezt tanításuk gerincévé tették. A szemlélet minden ismeretnek alapja, amin felépül minden fogalomkör.

Pestalozzi a szemlélet analizését keresi, hogy a besz. és ért. anyagát methodikusan tehesse közismeretté. Már ő is különbséget tesz tapasztalat és hallomás útján szerzett ismeretek között. Megállapította a *numerikus* (hány és hányféle) *alaki* és a *meghatározási* fokozatot. De ő maga is a meghatározást csak eszköznek tekinti az első két fokozat intenzívvé tehetésére. Az ő szemléltetési ABC-je elemi térviznyok felismerésére szolgál, gondolatbeli összemérés, hasonlítás alapján. Hogy gyorsan tájékozódhassék a gyermek a természetben, midőn az ABC-hez hasonló tárgyakat lel föl: a reáltárgyakra is kifejlesztette eljárását, sőt a művészi képzést is szem előtt tartotta elméleti munkájában. De azért ez nem tökéletes, mert hiányzik belőle az időbeli viszonyok felismerése. Ő csak nyugvó helyzetben levő objektumokra gondolt, de folyamatos eseményekre nem.

Fröbel a Pestalozzi által felállított fokozatokhoz hozzáfűzi az érzékek kifejezéséhez megkívántató tehetségeket is. Szín, hang, tapintási érzéket fejleszt. Igen fontos alaptétele: „Amit a gyermek szemlél, igyekezzék meg is csinálni“. Tehát aktivitásra serkenti az eddig passzivitásban levő érzékeket is. Törekedett a szemléltető tárgy előállítására. Elévülhetlen érdeme Fröbelnek, hogy a szemléleti oktatást összekapcsolta a természetes játék és foglalkoztatási hajlammal. De iránya mégsem teljes, mert nem alkalmazhatta iskolai tanításra, csak az iskolakötelezettség előtt álló életkora, mikor még szűk körben mozog a gyermeki elme. Ezt a hiányt igyekeztek ugyan Angolországban, Amerikában pótolni, de nem nagy sikert értek el. Nehezen vihető keresztül nagyobb terjedelemre.

Ismeretes Herbartnak mintaháromszöge, mely minden tárgyban uralkodó alapforma. És ez alapon tanít tájékozódni. Természetesen nem helyes irány. De igen nagy haladást mutat apercepció elmélete. Ezt is inkább iskolája: Ziller, Lange K. és Dörpfeld fejlesztette ki.

Meumann az itt ismertetett és helyeseknek bizonyult elméleti irányokat és gyakorlati eljárásokat tovább vitte. Kísérleteket eszközölt különösen az irányban: hogyan figyel meg a gyermek tárgyakat

és tényeket különböző fejlődési időközben? Hogyan ad észleleteiről számot kifejezésében? Összehasonlítja a bemutatott szemléleti tárgyat és anyagot a gyermek előadásával, mert csak ebből tudhatjuk meg: mennyire fogta fel a szemléleti anyagot minden tekintetben.

Ö *Stern* vizsgálatai alapján indult el, ki számos iskolásleány és fiú munkálkodását figyelte meg ezen a téren. Meghallgatta a gyermekek kijelentéseit és kétféleképpen kérdezte ki őket: indifferens kérdések útján, amelyekre felelve bemutatták, hogy mit és mennyit tudnak e dologról és suggesziós kérdésekkel, amikor a gyermek feleletére hatást akart gyakorolni már a kérdéssel magával. Az eljárásból meghatározta a gyermek spontán megnyilatkozását és a reaktivitási képességét: vagyis, hogy mennyire reagáltak a hozzájuk intézett kérdésekre. A vizsgálat folyamata 3 részből állt: 1. egy percig figyelték a bemutatott képet; 2. befedte a képet és a gyermek elmondta: mit látott és 3. következtek a kérdések kizárólag azokra a részletekre, amiket jelentésében a gyermek nem említett fel. *Borst* azonban minden kísérleti médiumhoz ugyanazokat a kérdéseket intézte, ami a jelen cél érdekében helyesebb. *Lobsien* 9—14 éves gyermekeknél végzett kísérleteket. 369 médium 27 kérdésre felelt, tehát kerek számban 10,000 feleletet kapott. A bemutatott kép egyszerűbb volt: részletekben 12 alakkal. 5 másodpercig nézték a képet és meghatározott 27 kérdésre feleltek. Az emlékezet vizsgálására is kiterjeszkedett, amennyiben 48 óra után újból kikérdezte őket. Dr. *M. Dürr-Bort* neje három problémát véve alapul, kísérletezett. Ezeket a problémákat Meumann vetette fel: 1. Fejleszhető-e a szemlélet a gyermek feleleteiből? 2. A felelet alapján a szemlélet részeire bontandó fel, hogy kitűnjék, mennyire befolyásolja a szerzett ítéletet a felelet adása a kimondási idő alatt? 3. Mennyire befolyásolja az alkotott ítéletet a gyermek emlékezőtehetsége és szókincese? Egy további kísérlet azt a célt szolgálta, hogy felismerjék: hogyan fejleszhető a gyermek szemléző tehetsége? E célból három rendbeli kísérletet végeztek 16 iskolás gyermekkel: 8 leány — 8 fiú. Ezek közül 2—2 igen tehetséges gyermek volt; 4—4 közepes tehetség és 2—2 gyengébb tehetség, de nem korlátolt. A kép azt ábrázolta: amint a szobában egy kis fiú ül a széken. Mellette áll az édes anyja, ki kenyéret szel fiának. A kis fiú épp bele akar harapni egy darab kenyérbe. 90 másodpercig szemlélték a képet. Ezután a képet eltakarták, a gyermekek elmondották észleleteiket. Most következtek a kérdések. Minden gyermek minden kérdésre felelt. Különböző eredmény mutatkozott a gyermekek tehetséges volta szerint.

Egyöntetű eljárást végeztetett, midőn újból elmondatták a kép részleteit rendszeres utmutatással, sorrendben, vezetés mellett. Most eltette a képet és újból kikérdezte a gyermekeket. Sokkal rosszabb feleleteket adtak, mint a legelső ízben. Bizonyosan azért, mert most a gyermekek figyelmét az eljárás menete sokkal jobban lekötötte, mint mikor szabadjára hagyta a gyermekeket megfigyelésük elvégzésére.

Most a gyermekek a képet bizonyos kategóriákra felosztott sorrendben pl. személyek, ruházat, alak, szín, cselekedetek stb. szerint figyelték meg. Ezzel materiális anyagot sorakoztatott el a gyermekek előtt és ezeket analitikus formális alapon kikérdezvén és fejtegetvén: az eredmény kitünő. De a legjobb eredményt akkor érték el, midőn a gyermekek érzésére és akaraterejére hatottak, hogy ilyen kategóriák szerint jól figyeljék meg a képet és az adott feleleteket maguk a gyermekek összehasonlították és bírálták.

Meumann tehát két típust különböztet meg az előadottakból, levonván ez eredményeket: a megfigyelő típust, mely többé-kevésbé kifejezi szemléletét és ítélkező, szintetikus típust, amely a látott dolog jelentését, értelmét kutatja. Mindkét típus szemlélete fejleszthető. Jól kell megválasztanunk azokat a szemléltető tárgyakat, miket időközi sorrendben bemutatunk: vajjon kategóriákba osztott szempontok szerint nem haladják-e túl a gyermekek megfigyelési képességét és tehetségét. Elhibázott dolog, ha a tanító a bemutatott tárgy jobb megértése végett mesét mond el a gyermekeknek. Mert ez eltereli a gyermek megfigyelő képességét és leköti figyelmét. Megakadályozza önmunkálkodásában. Pedig erre serkenteni kell.

Ha tehát a beszéd- és ért.-gyakorlat tanításánál a pontos, alapos megfigyelésre, lelkiismeretes számadásra szoktatjuk a gyermekeket; az anyagi részeket külön-külön tárgyaljuk; megfigyelési képességüket rendszerbe szedjük és a gyermekeket ilyenmő utmutatással vezetjük: az eredmény nem fog elmaradni.

Mazurek Pál.

(1864. III. 15. — 1908. II. 14.)

Irta: Gondos József.

Ha a halál uralma a metafizika birodalmára is kiterjed és nemcsak fiziológiai értelemben diadalmaskodik az ember életén, akkor a halálnak febr. 14-én nagy aratása volt. Gyenge, törékeny testben ép lélekkel, nagy szellemi képességgel megáldott tanító volt Mazurek Pál, aki rációfolt arra a közmondásra, hogy „ép testben ép lélek”; mert gyenge testi szervezetével is nagy lélekre valló munkát végezett. Fájó érzés tölti el szívünket ennek a szép tehetségnek porba hullásán. A halál gondolata mindig borzasztó; de kétszeresen az, ha fiatal korban ragad el valakit sorainkból, ha olyan pusztul el a semmiségbe, aki egész életet tanulással, lelkiismeretes tanítással tölti el, aki tehetségeinek minden erejével becsületesen formálja a rábizott gyereksereg lelkét, szívét, egész életét, ha férfikora delén költözik el a családfő, támasz nélkül hagyva boldog családi fészkeinek apró madarait: gyermekeit.

Mazurek Pál Szatmáron született. Ott végezte el tanulmányait.

Kora ifjúságában nagy zenei képességével tűnt ki. Alig lépte át a gyermekkor éveit, máris templomi énekarban és zenekarban működött. Kiváló orgonista volt. Ezen kívül pompásan játszott hegedűn, cimbalmon és zongorán. Már mint növendék gyakran szerepelt a szatmári hangversenyeken zongorajátékával. Érzelmeket megkapó, nagystíliú előadó képességével különösen a balkezü Zichy-féle darabok eljátszásával ragadta el a közönséget.

Tanítói működését mint nevelő kezdte meg, majd Munkácsváralján folytatta hivatását állami iskolánál. Innen Szinérváraljára került, ahol felekezeti iskolában 10 évig közbecsülés és szeretet közepette tanított. A zene iránt való lelkesedését és rátermettségét bizonyítja, hogy itt csakhamar dalárdát szervezett, amellyel sok szép sikert aratott nemcsak Szinérváralján, hanem a pécsi és aradi dalosünnepken is. Községe társadalmi életében tevékeny részt vett. Működési körét szűknek találván, nagyobb becsvágytól hajtva, a kultúra középpontja: Budapest felé törekedett. Szinérváralján egy évi szabadságot kapott s eljött a fővárosba megbízott tanítónak. Kiváló tanítói képességével, kedves modorával magához láncolta jóakaróit, s még le sem telt egy évi szabadságideje, megválasztották fővárosi tanítónak.

Szellemi képességét, leleményességét, ügyességét több, igazán elmés és gyakorlati értékű találmányával bizonyította be.

Első találmánya egy hintaszék volt, amelyet, ha megfordítottak, kényelmes karosszék lett belőle. Szabadalmazva van fára, rézre és vasra. Azután betegek számára készített gumi-légpárnát, amelyet nem kell szájjal fölfújni, hanem a kéz nyomása folytán önműködően felfúvódik. Szakértők egészségi szempontból kitiünőnek találták. Harmadik találmánya egy zsebóra alakú doboz, melyben festékek, ecset, víztartó-edény, törlőruha és itatós-papír van. Negyedik találmánya a „Mazurek-féle tervező, rajzoló elemek” című munkája. Látható a tanszermúzeumban. A városligeti iparcsernokban a székesfővárostól rendezett új irányú rajzkiállításon az érdeklődő közönségnek be volt mutatva. Ennek a készüléknek egyszerűségében rejlik a nagyszerűsége. Formákkal, színekkel játszhatik a tanuló. Találmányáról a tanügyi lapok nagyon kedvezően nyilatkoztak, sok vidéki város tanítói gyűlésein pedig maga a feltaláló mutatta be. Mindenütt nagy tetszéssel és megrendeléssel találkozott. Találmánya ez idő szerint nyolc államban van védve. Nemrégiben épp Angliával alkudozott, de ebben már a halál akadályozta meg. Az állami iskolák számára a közoktatási miniszter megengedte, sőt megvételtre ajánlotta, mint a rajztanítás hathatós eszközét. Anyagi sikerben eddig nem volt része, mert a megrendelésekből befolyó összeg a kiadások fődözésére kellett. Most öt kis árva várja édes apjuk szellemi munkájának gyümölcsseit.

A művészetek iránt való nagy rajongása, Budapestre jövele után, a rajzolás, mintázás és festészet terére vitték. Ezekben is nagy mester volt Mazurek.

A rajzolásban és festészetben a legnehezebb részt, az alakrajzolást kedvelte. Az elemi iskolai újjirányú rajztanfolyamon részt vett ugyan, de nem elégítette ki vágyakozását, s lassankint elmaradozott, visszatért modelljeihez és bravuros tudásával pasztellaktokat rajzolt. Ha modell nem került, akkor önmagát rajzolgatta tükörből. Igaz, az ő arca jó típus volt, de máson is hamar meglátta a jellemző vonásokat.

A festészetben is a nehéz feladatok megoldását kereste. Sok szép tájképet is festett. Egyik legsikerültebb festményét az iskolai életből vette. A Röck Szilárd-utcai iskola hosszú, gótstílusban tagozott boltozatú folyosóját, színes hatszögletes kőlapjaival, napsütéses világításban, az előtérben két birkózó iskolásfiúval, földön heverő könyvekkel, sapkákkal festette le. Olyan erős téma, hogy műkedvelő festő a siker kockázatása nélkül csak akkor foghat hozzá, ha vonaltávlathoz, mély tónusokhoz, reflexekhez, kontrasztokhoz, aktokhoz nem csak nagy érzéke, hanem tudása is van.

Nagy rajztalentuma a „Rajz vezérkönyve” című munkájának megírására ösztönözte, mely művével a főváros tankönyvpályázatán részt vett. A bíráló bizottság némi változtatásával nem sokára meg fog jelenni. Hiszem, hogy jó dolog lesz és a főváros rajztanításának ügyét elő fogja mozdítani. A faipar kémiai technológiáján is dolgozott, amelyet az asztalos iparosinasiskolák tankönyvének megírásánál használnak föl. Ezeken kívül készített egy kis füzetkét: „Család és iskolai tudósító” címen, amit a polgári iskolák vezettek be. Mint házagpótló munkát megemlítem még ipariskolai könyvtiteli füzeteit is. Mint tanítóról és emberről állíthatom, hogy végtelen jóindulattal, barátságos modorával már az első napon meg tudta hódítani tanítványait. Alapos tudása, lelkiismeretes munkája meg is érdekelte tanítványai szeretetét.

Megírtam egy rövid tanítói élet zajtalan munkásságának részletét. Megírtam, hogy érdemei koszorújához, a tanító megbecsülésével, egy kis egyszerű levéllel hozzájárulhassak. Meggyűjtöm sírodon, Mazurek Pál, az emlékezés fáklyáját. Tudom, hogy jó barátaid, szerető kartársaid szívéből olyan bőséges anyagot fog nyerni, hogy annak lángja kialudni nem fog.

Egyesületek.

Felolvasás az Otthonban. Rózsa Ignác, lapunk szorgalmas, tehetséges dolgozótársa, *A tanító rajzolási készsége a tanítás és esztétikai nevelés szolgálatában* cím alatt tartalmaz felolvasást tartott február 27-én Otthonunk nagy termében, mely ebből az alkalomból ismét megtelt érdeklődő, komoly közönséggel. A felolvasás eszmemenete a következő:

A tanító rajzkészsége a legjobb szemléltető eszköz, mert bármikor rendelkezésre áll.

Nagy előnye a természetben bemutatott tárgyak fölött az, hogy a rajzolás a tanuló előtt készül. A tanuló a rajzolás közben figyel, a tanítóval lélekben, izommozgásban együtt van és ha a rajz kész, lelkét a jól végzett

munka öröme tölti el. Különösen a beszéd és értelemgyakorlatok közben nagy előnyére van a tanítónak.

Ugyancsak nagy előnye van az esztetikai nevelésben is, mert a tanító csinos rajza a gyermek lelkét esztetikai érzésekkel tölti be. Különösen ha a színeskrétát használja. Ha a tanító a rajzzal illusztrálni tudja az elmondott mesét, hasonlíthatatlanul nagyobb hatást ér el vele, mint a könyvek ilyen nemű illusztrációjával. A könyv-illusztráció a tanuló előtt bármilyen művészi is, holt kép, míg a tanítónak a tanításközben odavetett illusztrációja a közvetlenség erejével hat és így nemcsak a figyelmet, hanem az osztatlan érzelmeket is ébren tartja.

Hogy a tanító rajzolni tudjon, fontos követelmény, nemcsak a szorosan vett rajztanításban, hanem valamennyi tantárgy keretében.

Kérdés, elérhető-e ez a cél?

Igenis elérhető, ha már a tanítóképzőben nagy gondot fordítanak az emlékezet után való rajzolásra. A fősúlyt a típusok gyors és biztos ábrázolására kell irányítani. Ez pedig a helyes vezetés és szorgalom kérdése. A japánok bámulatos rajzkészsége amellel bizonyít, hogy a természet gyakori utánzása — egy levél, lomboszat, virág számtalanszor való lerajzolása — a technikai készséget bámulatos módon tudja emelni.

A tanító rajzolási készsége az iskola falán kívül az életben is fogja éreztetni áldásos hatását, mert a népiparicikkekre a nép az elemi iskolából magához hozott rajzolási készségével művészi gondolatát az eddig tapasztaltaknál még sokkal jobban fogja kifejezhetni. Eddig a népiskola ez irányban semmit sem tett. A nép-művészet igazán önmagára volt hagyatva és eltekintve egyik-másik paraszti őstehetségéből eredő productumaitól, a nép-művészet nálunk fejtelen. Ha a népiskola ebben az irányban ösztönt nyújtana, az esztetikai foglalatosságok megkedveltetése révén nagyon sok káros szenvedélyt mérsékelne, amely népünket rontja, gyöngíti és durvává teszi.

A tanfolyamok e tekintetben nem felelnek meg, mert azt a rajzkészséget azon a kötelező 2 órán megtanulni nem lehet.

Hanem alakuljon meg Budapesten a rajzoló tanítók egyesülete, melynek célja a természet után való rajzolás alapján a tanítókat a természet pontos megismerésére és a típusok rajzolásának ualmára megtanítani. Az egyesület rajzoló estéket, kirándulásokat rendez, melynek egyedüli tárgya a természet után való rajzolás és típusok rajzolása. Időnként versenyek, melyekben csak nem hivatásos rajztanítók vehetnek részt. A tanító rajzolási készségének a tanításban való bemutatása. Kiállítások rendezése.

Az elnök (ügyes rajztanár) fizetést kap, a többi tisztviselők nem.

Ebben az egyesületben a rajzolás céljára lelkesedők gyűlnek egybe és minthogy a tanítók rajzkészsége veti meg a gyermekek esztetikai érzelmeinek alapjait, ez az egyesület hivatva lenne hazánk művészi életének új irányt adni.

Hozzászolt: *Palágyi Lajos*. Nagy élvezettel, gyönyörűséggel hallgatja előadót és üdvözlöli a felolvasás alapeszméjét. Szerinte az előadónak nem kellett volna állást foglalnia épp a modern rajzoktatás mellett.

Nagy László úgy értette, mintha előadó a tanítóképzőben csak az emlékezet után való rajzoltatást óhajtáná gyakoroltatni. Ez nem helyes. Mert e fokon már a művészi rajzolásra is súly helyezendő.

Előadó kifejtette, hogy kellett állást foglalnunk a modern rajzoktatás mellett, mert ezen áramlat nélkül a rajz még mindig az összes tantárgyak között a legelhanyagoltabb, a rajztanár pedig a tanárok hamupipőkéje volna. Éppen a természet után való rajzoltatás adta meg e felolvasásnak alapeszméjét is.

Nagy Lászlót olyképpen nyugtatja meg a felolvasó, hogy az emlékezet után való rajzoltatást okvetlenül megelőzi a természet után való rajzoltatás és itt a művészi célok semmi esetre sem hanyagolandók el.

Nagy László köszönetet mond előadónak tanulságos és érdekes új eszmékben bővelkedő előadásaért.

Vas.

Irodalom.

1848 emlékezete. Az *Otthon*-nak ez az olcsó és rendkívül szép kiállítású emlékfüzete már megjelent. Ára 20 fillér. A magas irodalmi színvonalon álló füzet iskolai elárúsítását a t. tanács 42.007/1908. sz. alatt már engedélyezte, sőt 500 korona árút meg is rendelt az ipariskolai szegény tanulók számára. Nem tudjuk eléggé helyeselni és méltatni ezt a humánus és hazafias eljárást, mely az élet vad forgatagába kidobott szegény inasnak egy nemes izlésű, lelkes tartalmú könyvet ad kerges kezébe. Szomorú, megdöbbentő dolog, hogy mit olvas olyik-olyik inasgyerek, akit minden nyomorúsága mellett is elfog a művelődés után való vágya. A trágár, durva pesti ponyva minden szennye árad ki sok ilyen műből, miről ipariskolai kollégáink tehetnének tanúbizonyságot. Tehát ahelyett, hogy haladni vágyó szellemét emelné: inkább sülyesztí s veszedelmes irányba tereli — az olcsó, de rossz könyv.

Az *1848 emlékezete* a szabadság fennen tündöklő esztendejének 60-dik évfordulója alkalmából jelent meg és olyan lelkes ismertetője ama nagy idő eseményeinek, tanulságainak, hogy egyetlen magyar gyermek kezéből sem szabad volna hiányoznia. Ami szépet alkottak a magyar költők ez időről, az javarészt napvilágot lát ebben a három ivre terjedő derék füzetben. Abrányi E., Endrődi S. Erdélyi Zoltán, Fejes István, Gárdonyi G., Havas István, Jakab Ödön, Iván Andor, Lámperth Géza, Móra I., Palágyi L., Petőfi Sándor, Pósa Lajos, Rudnyánszky Gy., Váradi A. költeményei; Moussong Géza, Kalász Benedek, Havas Mihály, Tóth Kurucz János beszédei; Dankó Pista, Erődi Ernő, Lányi Ernő dallamai s a kuruckor gyönyörű dalai: adnak lelket ez izléses füzet tartalmának.

Összesen 43 mű van benne s irodalmi termék valamennyi. Gondos szerkesztésért, tartalmas összeállításáért *Kalász Benedek*et, az *Otthon* titkárát illeti az igazságos dicséret. Ha néminemű anyagi haszonra számíthatna e tanítók egyesületéhez méltó vállalkozásából az *Otthon*, azt a tanítók irodalmi alapja javára fogja fordítani. Ajánljuk kollégáink becses figyelmébe. Vidékre 35 fill. előleges beküldése mellett a *Lampel*-cég (Andrássy-ut 21. sz.) szállítja.

Florenci tragédia, írta *Wilde Oszkár*, fordította *Benedek Marcell*. A hírneves angol költő e legszebb alkotásainak egyikét adta vissza magyar nyelven *Benedek Marcell*. Újabb időben nálunk a fordítás, az idegen szellemű művek beteges dédelgetése. amiben épp a *Magyar Könyvtár* szerkesztője is leledzik, okozta irodalmunknak azt a nemzetközi fakóságát és sablonját, amelynek békői közt ma sinylik. Örülünk, valahányszor olyan fordítás jut kezünkbe, mely magyar lélekkel s nemcsak magyar szóval vagyon átültetve. Ezekből való ez a kis, de annál becsesebb irodalmi fordítás is. A darabban előforduló *Simone* fojtott szenvedélye, gúnyja, majd férfias kitörése olyan remek magyar nyelven jelenik meg, mintha egy eredeti nagy magyar *Wilde* sorait olvasnók. Ugy vagyunk vele, mint a *Hámlet* vagy a *Lear király* fordításával: elfeledjük, hogy nem eredetit olvasunk. Kívánunk a M. Könyvtárnak minél több ilyen magyar szellemű munkát.

Ünnepi Daloskönyv. *Erődi Ernő*nek ez a kiváló becsű, iskolai ünnepi alkalmakra nélkülözhetetlen olcsó énekes könyve immár harmadik kiadásban jelent meg s tizennyolcezer példányban forog közkézen. Ritka siker, amit a könyv *gyakorlati* irányának lehet köszönhetni főképpen. *Erődi Ernő* nem az elméletéken lovagló tanfőúr, hanem nagytehetségű gyakorlati énektanár, aki tudja, mi kell az iskolának. Első és legeslegelső sorban is: *dal*, olyan dal, amelynek lelke és szárnya van. Másodsorban: tanár, tanító vagy nevezzék bárminek, aki a dalban levő lelket érzhetővé tudja tenni a gyermekekkel. Így szervezi *Erődi* évenként az ő csodásan éneklő gyermekkarát, melyhez fogható nem igen van a mi — dal iránt még mindig közönyös — iskoláinkban. Az *Ünnepi Daloskönyvben* 40 mű van összesen fölveve, (valamennyi a magyar dalirodalom remeke) s az ára csak 50 fillér.

A *Magyar Könyvtár* legújabb füzetei: *Sutro Alfréd*: **Az acélkirály**, színmű négy felvonásban, fordította: *Sebestyén Károly*. Kettős füzet, ára 60 fillér. — *Wilde Oszkár*: **Florenci tragédia**, fordította *Benedek Marcell*, ára 30 fillér. — *Berzevicsy Albert*: **Gróf Széchényi István**, függelékül: *Széchényi-*

aforizmak. Kettős füzet, ára 60 fillér. — *Gustave Flaubert: Hérodias.* (Wilde: Saloméjának forrása.) Fordította Gábor Andor. ára 30 fillér. — *Conan Doyle: Sherlock Holmes kalandjai.* hetedik sorozat, fordította Komor Gyula, ára 30 fillér. (Mind az öt füzet megrendelhető *Lampel* Róbert könyvkereskedésében.)

Bókay János dr. A gyermekről. Franklin-Társulat. Ára 1.50 korona.

Erdélyi Jenő és Karch Kristóf: A könyvvitel tankönyve, Lampel R. kiadása. Ára 2.50 korona.

A **Magyar Nyelvőr** 2. füzetéből megemlítjük a következő nagyobb cikelyeket: *Dénes Szilárd: Kossuth Lajos nyelv-művészete.* — *Erdélyi Lajos: A csángók eredete nyelvjárásaik alapján.* — *Simonyi Zsigmond: Rövidítés más-salhangzók torlódása előtt.* — *Heiman Hugó: A magyar Szimplicisszimusz, stb.*

Komárom vármegye monografiája. Most jelent meg a „Magyarország vármegyéi és városai“ (Országos Monografia) legújabb kötete: Komárom vármegye monografiája. Ezzel a XII. kötettel valóban hiányt pótol. Komárom vármegye egyike az ország legkiválóbb szerepű vármegyéinek; az őskorban, a rómaiak alatt, a népvándorlás idején s a magyar honfoglalás óta a legutóbbi korig, minden országos mozgalom érintette; monografiájában nyomát találjuk nemcsak az események külső feltűnésének, hanem belső megindulásának és azoknak az indító okoknak is, amelyek az országos eseményeket előidézték.

Előszót Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter írt hozzá, s mély ítéllettel, nagy látókörű áttekintéssel, hibáink és erényeink helyes mérlegelésével és a nemzet mai világhelyzetének megrajzolásával, megszívlelésre méltó eszméknek ad kifejezést. A vármegye természeti viszonyait Timkó Imre kir. geológus ismerteti. Itt van az országos m. kir. obszervatórium Ógyallán és a következő fejezetben éppen ezeket az obszervatóriumokat ismerteti Konkoly-Thege Miklós min. tanácsos, az intézet megalapítója és igazgatója. A vármegye községeit Vende Aladár szerkesztő tárgyalja alapos tudással. Komárom városáról Rovács Albin vármegyei levéltáros írt érdekes és alapos áttekintést. A vármegye népét Pápay Ernő tanár ismerteti s itt különösen érdekesek a népviseleteket ábrázoló festői csoportosítású színes képek. A mezőgazdaság, különösen az állattenyésztés, a vármegyének szinte főbűszkesége, hiszen itt van Bábolna és Kisbér, a magyar lótenyésztés Mekkája, hova az igazhívő hippológusok az egész világból elzarándokolnak. Ezt a szakaszt Ruisz Gyula írta, a kisbéri ménésbirtok igazgatója. A monografia többi írói: *Osváth Gyula,* hegyeshalmi Fischer Elemér dr., Szende Lajos, aki megírta a bányászat történetét. A közoktatást Szendrey Imre tanár ismerteti. A törvénykezést Pogrányi József, a vármegye tisztii főügyésze, írta meg érdekes tanulmányban. Az egészségügyről Farkas Benő dr. megyei főorvos ad áttekintést. Az irodalom, tudomány, művészet rovatban Alapi Gyula megyei főlevéltáros ismerteti a vármegye gazdag szellemi életét.

A 600 oldalnyi kötetet 104 műmelléklet díszesíti, 227 képpel, két térképpel és két színyomattal. Megrendelhető az Országos Monografia Társaságnál. Budapest, V., a Magyar Tudományos Akadémia épületében. Ára díszkötésben 20 korona. Tanítói és ifjúsági könyvtárak beszerzésére különösen ajánljuk.

Március 15. Pásztor József ily című egyfelvonásos alkalmi színjátékának most jelent meg a harmadik kiadása. A hazafias munka rövid idő alatt nagy népszerűsége tett szert. költői módon fejezi ki Március 15-ének ünnepi hangulatát, a szabadságharc emlékének fellángolását az öregedő szívben s az ifjúság tiszta lelkesedését a szabadság gondolatáért. Iskoláknak, ifjúsági, önképző és társasköröknek különösen alkalmas, hogy lendületesebben ünnepelhessék meg Március 15-ét. A színdarabban mindössze 3 szereplő van, díszlet sem kell hozzá, így könnyen előadható. — Megrendelhető a szerzőnél (Budapest, I., Kemenes-u. 8). — Ára postai küldéssel 90 fillér.

Tanügyi, társadalmi élet.

A kiadóhivatal tisztelettel kéri az előfizetések megújítását, mert a jövő számot csak azoknak küldi el, akik már előfizettek. Lapreklamációt ezentúl csak két héten belül fogad el s kéri a lakásváltozások pontos bejelentését is.

A tanítónokról igen talpraesett, okos cikkelyt írt az Egyetértés minapi számában a mi érdemes munkatársunk: Szabó Kálmán. Egészséges, világos érvelése kell, hogy megkapja még a fiumei podesztákhoz hasonló maradi koponyákat is. Egy részét hozzuk a jeles cikkelynek:

„A nevelészeti szempont oda vergál, hogy a férjezett tanítónő áldott állapotában rossz érzéseket, a gyermekek előtt eddigelé ismeretlen képzeleteket és ezeknek révén erkölcsstelen gondolatokat is ébreszt a még fejlődő gyermeki lelkekben. Mindenkor megállta volna talán a helyét ez az okoskodás, csak napjainkban nem. Mert hiszen éppen most éljük a „szexuális felvilágosítás“ arany korát. Nem is vesszük ezt ettől a kortól komolynak, csak kendőző prüdériának. Szerintünk a nőtanító áldott állapota nem hat zavarólag a gyermekek érzésére és erkölcsi kialakulására már csak azért sem, mert ezt az állapotot az anyján is, az utcán is lépten-nyomon tapasztalja. Mivel a dolog úgyszólván közfoglalmi; nem is érez ki belőle semmi különöst. Tiszteletlenség sem támadhat benne tanítónője iránt, mert hiszen akkor a saját anyját is megvetné. De másképpen sem lehet érzéseiben semmi zavar, mert csak állapotot lát. Az ok és okozati összefüggés előtte ismeretlen. Ha pedig ismeretes, akkor a dolog rá nézve már csakugyan nem ártalmas. És rá is mondhatni az áment bátran.

Sokkal nagyobb súllyal esik itt a mérlegbe az a tulkiadás, amely ennek folytán az iskolafenntartók vállaira nehezedik. Az áldott állapotban lévő tanítónő ugyanis mielőtt még a „nagy pillanat“ bekövetkezik, már jóval azelőtt kénytelen a tanítást abbahagyni. Nem lehet tagadni, hogy ez a huzamosabb távollmaradás nagy dézsmálója az iskolafenntartók kasszájának. Amde a mulasztások révén a többleti kiadás sokszor a nő tanítóknál is előáll. Több gyermek, több ragályos betegség, több kitiltás. Ennélfogva ráfizetés itt is van bőven, elannyira, hogy e tekintetben a nők aligha állanak előbb, mint a férfiak. Mindezekből azért az következne, hogy mind a nő tanítók, mind a férjes tanítónők lába alá lapút kellene kötni. Ami már még ebben a félrefaragó században is bizonyára futóbolond-história volna.”

Hogy lett Gárdonyi Géza író. A Pesti Napló egyik munkatársa meglátogatta nemrégiben Gárdonyit egri házikójában. A nagy író tudvalevő, valamikor tanító volt. A látogató megkérdezte tőle, hogy a véletlen csinált-e belőle író, vagy tervszerűen, fiatal kora óta készült-e írói hivatására.

— A véletlennek — felelte — bizonyára nagy része van benne, hogy úgy lett, amint lett. Tanítónak készültem és az is voltam, nyomoruságos viszonyok között, három esztendeig. Akkor következett be az első véletlen, amely az új hivatásom felé vitt. Addig csak azon zugolódtam, hogy a tanítás mindössze öt hónapig tart, akkor a libalegeltetés szezonja véget vet a tanévnek, de aztán olyasvalami történt velem, ami más irányba terelte a zugolódásomat. Egy kis veszprémi faluban voltam akkor tanító. Együtt laktam édes anyámmal és nagyon szegények voltunk. Bekopogtatott hozzánk egy koldus és alamizsnát kért. Odaszóltam anyámnak, adjon neki egy krajcárt. Anyám kérésélt mindenfelé, de nem talált pénzt és most ő szólt nekem, adjak pénzt a koldusnak. De én is hasztalan kutattam az erszényemben, meg a zsebeimben, egy veszekedett krajcárt sem találtam. A koldusnak erre kenyérhéjat adtunk, de amikor magamra maradtam anyámmal, akkor megmondtam neki, hogy ez szegény gyalázat, ez nem tarthat így tovább, tanító vagyok és az egész házban egy krajcárunk sincs. Változtatni kell a dolgon, nem leszek tovább tanító. Ha akkor csak egy krajcárt is tudtam volna adni annak a koldusnak, talán megelégedettséget érezek és nem jut eszembe zugolódni. De hogy egy percben még a koldusnál is nyomoruságosabb voltam, az fellázított és azt hiszem, hogy abban a lázadó percben dült el: íróvá kellennem . . .

Egy nyomoruságos, *nem lévő* kis krajcáron múltott tehát, hogy most Gárdonyi egy kis veszprémi falu népe helyett egy egész ország népét tanítja az igazságra.

Polgárok hálája. A Rákóczi Ferencről nevezett társaság, mely a külső VII. kerület polgárságának jelentékeny részét egyesíti magában, március 3-án nagy lelkesedéssel leplezte le Száva János igazgatónak, a társaság elnökének: Horváth Andor festőművésztől megfestett arcképét. Kerekes Andor, fiatal poéta, pedig ebből az alkalomból szívből fakadó, meleg költeménnyel üdvözölte az eszmékért harcoló, eszmék megvalósításáért áldozatot nem kimélő Száva Jánost. Mindig örülünk, ha az iskola falain kívül: az életben is a polgárság irányítói közt találjuk a lelkes tanítót. A szeretet, a magasabb eszmények útján kivivott megtiszteltetés emeli a tanító tekintélyét, közbecsülését. Ezért üdvözöljük ez alkalomból a derék Száva Jánost mi is.

A szabadtanítás és a tanítók. A VI. ker. Váci-úti elemi iskola helyiségében a *Szabad liceumnak* külön osztálya alakult meg, mely a felnőttek oktatását tűzte ki céljául. Tanulságos, tartalmas tervezetet és programot adott ki március, április és május hónapokban tartandó előadásairól. Az osztály elnöke Balassa József tanár, titkára Huszti József fővárosi tanító. Ez is hozzánk méltó, derék munka, mert az előadók egy nagy része szintén tanítókból került ki.

Megszűnt tanügyi rovat. Az Egyetértésnek hosszú időn át egyik jelesége a vasárnapi gazdag tanügyi rovata volt, mely egy idő óta azonban nem jelenik meg. Nem tudjuk, mi lehet ennek az oka; de mindenesetre sajnálunk kell a lap e fogyatkozását, mert nekünk is és minden tanügyi férfiúnak — hiányzik. Annyi sok, tollra nem méltó dologról írnak a mi napilapjaink; kár elhagyniok olyant, amiben a komoly elem gyönyörűséget talál. Mint a *Bokor* József tanügyi mellékletben is. Ez az éleselméjű, világos látású tanfelfű itéletével mindenkor csak használt annak a kérdésnek, amelyhez hozzászólt.

Személyi hírek. Tomcsányi Jánost, a minisztériumba berendelt állami elemi iskolai igazgató-tanítót, a közoktatási miniszter a tanfelügyelői címmel és jelleggel tüntette ki. Örülünk neki, hogy tanító-embert ért ez a kitüntetés, amelyet bizony, érdemek jutalmául kiváló tanerők számára, állandosítani kellene. Apponyi Albert grófot illeti e téren a kezdeményezés dicsősége. — Farkas Sándort, az I. ker. áll. el. tanítóképzői tanárt a miniszter Peres Sándor utódjául a Bajza-utcai áll. nőképző igazgatójává nevezte ki. Törekvő, lelkes embert tett egy jó hírű intézet élére a hatóság, aki minden valószínűség szerint, kitűnően meg fog majd felelni azoknak a várakozásoknak, amelyeket tehetségéhez fűznek.

Halálozás. Mártonffy Imre, derék kollegánk, az *Ujpesti Közlöny* szerkesztője és tulajdonosa március 3-án harminckilenc éves korában elhunyt. Temetése március 5-én délután négy órakor volt az ujpesti Attila utca 52. számú házából. Mártonffy Imre a székesfővárosi tanítótestületnek és a vidéki hírlapírói gárdának számottevő tagja volt. A fővárosi iskolákban husz év óta működött, az Ujpesti Közlönyt tizenhat év óta szerkesztette s más újságokba is dolgozott. Több önálló műve is jelent meg, melyek közül két kötet elbeszélés és regényei a jelentősebbek. Legutolsó regénye: *Margit a bojárleány* címmel most van sajtó alatt.

József kir. herceg szanatórium egyesület pályázata. Tekintetes Szerkesztő Ur! Tisztelettel kérem, kegyeskedjék az alábbiakat b. lapja legközelebbi számában közzétenni:

A „József kir. Herceg Szanatórium-egyesületé”-nek Elnöksége elhatározta, hogy a tek. Tanács által a szegénysorsu tudóbajosok javára engedélyezett iskolai szemléltető előadások eddigi jövedelméből első sorban három szék. f. elemi vagy polgári iskolai tanítót (tanítónőt) kíván 3-3 havi ingyenes kezelésre az intézetben elhelyezni.

Ennélfogva felkéretnek az érdekeltek, hogy a még üresedésben levő 2 hely elnyerésére Kovács Gábor sz.-f. tanítónál (IX., Tűzoltó-utcai iskola) szóval vagy levélben jelentkezni sziveskedjenek. Mély tisztelettel Kovács Gábor.

Nyomatott Neuwald Illés utódai könyvnyomdájában Bpest, VIII, Üllői-ut 48.